

Qui ha fet l'Ornitologia de l'Arxipèlag ?

(III)

Cristòfol Vilella i Amengual, naturalista, pintor i taxidermista

Jesús R. Jurado

Aquest pioner de les nostres ciències naturals, nasqué a Palma l'any 1.742 i fou tocat de molt nin per les belles arts. Seguint les seves inclinacions, tot d'una que acabà els seus primers estudis, partí de cap a Madrid ingressant a la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando. Allà perfec-

Mallorca a més d'una sèrie d'aus naturalitzades. A partir d'aquí s'inicia una estreta relació amb el Real Gabinete de Historia Natural, nom primitiu de l'actual Museo Nacional de Ciencias Naturales, que fou creat pe'n Carles III en 1.772 i que era dirigit pel seu promotor Pedro F.

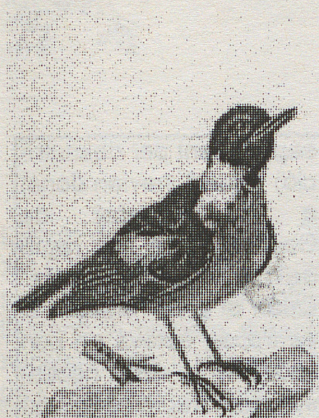
l'esmentat Gabinet, a la qual cosa el naturalista es dona en cos i ànima. Arribà a ser un notable taxidermista, aplicant totes les tècniques més avançades i millorant-les, experimentant així mateix, amb no poques noves substàncies. A part de làmines i quadres, envià al Gabinet d'Història Natural (Real Museo a partir de 1.815), nombroses espècies dissecades entre les que destaquen dues Grues damisel·la, *Anthropoides virgo*, caçades pel mateix Vilella, als estanys de Santa Ponça una i als de Sa Porrassa l'altra i encara pogué enviar una tercera *Damisela de Numidia*, que era el seu nom d'aquell temps, viva. I no tan sols eren aucells: fins i tot envià de cap a Madrid un *vey marí* naturalitzat, quan encara aquest animal no havia estat descrit per la Ciència, cas que es repeteix amb el Falcó d'Eleonor: a l'any 1.778 escriu en Vilella una nota adjunta a un espècimen enviat a Madrid, "*El Alcon de mar llamado Falcó en esta isla..., los de*

ciona els seus coneixements junt a noms com Bru, Bayeu o Goya, acabant com a deixeble de A.R. Mengs, mestre pintor de la Cort de Carles III. Torna a Mallorca en 1.773 i envia al Rei dos llibres de làmines a l'aiguada, d'aus, peixos i plantes de

Dávila. Aleshores Cristòfol Vilella rep l'encàrrec del Príncep Carles (el futur rei Carles IV), de dedicar-se a dibuixar i pintar del natural, elements de la nostra natura, recol·lectant espècimens de minerals, plantes i animals de tota casta per enviar-los a

esta casta solo habitan en los peñascos de la orilla del mar, en donde se crían

grandes cazadores de pájaros y palomas por estar continuamente haciendo presas de ellos al tiempo de tomar tierra los que vienen de las costas de Argel y Berberia... Era l'any 1.778 i l'italià Giuseppe Gene no va fer la descripció de l'espècie fins a 1.834.

A l'any 1.779 li cedeixen una casetona a prop de la mar per poder treballar en les preparacions, dessecacions i naturalitzacions que després remetia a Reial Gabinet. Aquesta caseta arribà a ser amb el temps "Ca'n Vilella", el primer habitatge residencial de El Terreno, del qual es conserva encara -increïble!-, la porta amb la data de construcció i un blasó amb les armes reials, tot "adornat" amb les restes d'un rètol llu-

minós de l'Hostal Britania i d'un altra hostal, el Paraíso del Mar. Avui, a més, hi ha un rètol de l'ajuntament de Ciutat, anunciant l'enderrocament de la relíquia amb data de 25 d'octubre de 1.999, en un clar reflex de quina cura es té de la cultura i de les personalitats que l'han feta possible en aquesta terra. Amb tot, l'arc de Ca'n Vilella encara no ha estat emvestit

per les excavadores.

Cristòfol Vilella, en les seves descripcions, maneja els conceptes de biòtop i d'espècie i la influència d'un sobre l'altre, amb llenguatge propi i afegint sempre el nom mallorquí de les coses. Mai arribà a emprar la nomenclatura binomial d'en Linné que a poc a poc, s'anava imposant entre els científics.

De cap a l'any 1.784 escriu una Historia del Reino Animal, Vegetal y Mineral de Mallorca i en els seus catàlegs arriben a figurar a prop de cinquanta espècies d'aus. Es preocupà per la pesca del corall i pels abusos de la pesca il·legal, feu algunes prospeccions arqueològiques i recol·lectà fòssils que ell imaginava com a restes d'animals

marins que havien quedat sobre terra després del Diluvi. Vilella pintà paisatges i natures mortes, i qualque quadre de temàtica religiosa com els de la Sagrada Família de la església d'Establiments, essent també l'autor del llibre Trajes de los naturales de la isla de Mallorca amb nombroses làmines. Algunes col·leccions dels seus dibuixos es conserven a la Biblioteca del Palau Reial, de Madrid i un grup d'olis figuren al museu de l'Acadèmia de San Fernando.

El dia 2 de gener de 1.803, Cristòfol Vilella morí a Palma i fou enterrat a l'església de Sant Miquel. Està considerat com a un dels principals col·laboradors en la consolidació i engrandiment de l'actual Museo Nacional de Ciencias Naturales, per la qual cosa, en 1.995, aquella Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Fernando, de Madrid, li dedicà l'exposició "Cristóbal Vilella y la fundación del Gabinete de Historia Natural en el siglo XVIII". Aquí gairebé no sabem qui és però té dedicat un carreró d'una dotzena de portals i es conserva l'arc de la porta de ca seva, amenaçada d'enderrocament oficial. La tomba tampoc l'hem poguda trobar.